LANDSSAMBAND
smábátaeigenda

Atvinnuveganefnd Alþingis

Stefán Vagn Stefánsson formaður

11. maí 2023

Efni: Umsögn Landssambands smábátaeigenda (LS) um frumvarp til laga um breytingu á lögum um veiðar í fiskveiðilandhelgi Íslands og lögum um stjórn fiskveiða (veiðistjórn grásleppu). 976. mál.

Landssamband smábátaeigenda (LS) hefur að vel athuguðu máli komist að þeirri niðurstöðu að veiðistýring á grásleppu með aflamarki svarar engu af því sem ekki er hægt að uppfylla í núverandi veiðikerfi. Áratuga reynsla er af núverandi stjórnun veiðanna og er því fátt sem getur komið á óvart. Það takmarkar það magn sem veiða má með fjölda veiðidaga, veiðafæra og veiðileyfa. Jafnframt er einungis heimilt að stunda veiðarnar á bátum minni en 15 brúttótonn og nota net af skilgreindri stærð til veiðanna.

Í frumvarpinu er lagt til að allar framangreindar takmarkanir verði felldar úr gildi. Þar skulu nefnd:

- *Stærðarmörk báta*
- *Tímabil sem stunda má veiðarnar*
- *Fjöldi neta og lengd þeirra og möskvastærð*
- *Fjöldi veiðidaga*

Í framtíðinni verða því ekki tíu eða fleiri grásleppubátar sem hefja veiðar frá hinum dreifðu byggðum. Breytingarnar valda gríðarlegum áhrifum á það útgerðarform sem verið hefur. LS gagnrýnir að Matvælaráðuneytið hafi ekki kallað til sérfræðinga til að leggja mat á áhrif þessara þátta á hinar dreifðu byggðir, mannlíf, menningu og verðmæta sem þær búa yfir. Hvaða áhrif það hefði á byggðarlögin að útgerð hefðbundinna grásleppubáta myndi fjara út á næstu árum. Í þeirra stað kæmu stærri bátar þar sem handhafi aflahlutdeildarinnar væri í fæstum tilvikum um borð og áhöfnin ekki með heimilisfesti í plássinu.

Stór veikleiki stjórnunar með aflamarki er brottkast. Grásleppa er víðförull fiskur og kemur í veiðarfæri skipa sem stunda uppsjávarveiðar á hafsvæðinu í kringum Ísland. Jafnframt hefur orðið vart við grásleppu við veiðar á kolmunna við miðlínu Skotlands og Færeyja. Eftirlit með þeim veiðum er veikburða og mun grásleppan vart verða sá meðafli sem kemur til löndunar.

Í lögum um umgengni um nytjastofna sjávar segir:

> *„Óheimilt er að hefja veiðiferð skips sem leyfi hefur til veiða í atvinnuskyni nema skipið hafi aflaheimildir sem telja má líklegt að dugi fyrir afla í ferðinni með hliðsjón af þeim veiðarfærum sem notuð eru.“*

Á upplýsingasíðu Fiskistofu eru 186 skip og bátar skráð með grásleppu sem afla það sem af er ári. Á yfirstandandi vertíð hafa 129 grásleppubátar hafið veiðar. Samkvæmt því eru 57 skip með skráðan grásleppuafla. Auk uppsjávarskipa, eru á skránni dragnóta-, netabátar og togarar. Aflatölur eru sláandi:

Bárður SH - þorskanet	8.141 Kg
Óli Bjarnason - net og dragnót	1.623 Kg
Málmey SK - botnvarpa	7.641 Kg

Vegna tilvitnaðs ákvæðis í umgengnislögum myndu þessi skip auk fjölda annarra verða að færa til sín aflahlutdeild eða aflamark í grásleppu. Dæmi eru um stórar útgerðir sem þegar hafa gert það. Grásleppa sem þeir veiða verður því ekki veidd af hefðbundnum grásleppubát

Í lögum um stjórn fiskveiða er ákvæði um veiðiskyldu.

> *„Veiði fiskiskip minna en 50% á fiskveiðiári af úthlutuðu aflamarki sínu og aflamarki sem flutt hefur verið frá fyrra fiskveiðiári, í þorskígildum talið, fellur aflahlutdeild þess niður og skal aflahlutdeild annarra skipa í viðkomandi tegundum hækka sem því nemur.“*

Fjölmargir bátar sem stundað hafa grásleppuveiðar undanfarin ár hafa ekkert aflamark. Setning aflamarks á grásleppu myndu skapa þeim þó nokkur vandræði. Þeir gætu t.d. ekki svarað tilboðum um lág verð frá kaupanda með því að hefja ekki veiðar. Veiði þeir ekki 50% eða meira e-a vertíðina missa þeir aflahlutdeildina og þar með kvótann. Hætt er við að af þessum sökum sé sjálfhætt fyrir fjölmarga, sem skilur eftir sig verðlítinn bát, verðlausan búnað um borð ásamt veiðarfærum.

Allt frá upphafi grásleppuveiða í atvinnuskyni árið 1946 hafa grásleppuveiðar eingöngu verið stundaðar á smábátum. Í reglugerð um hrognkelsaveiðar er leyfi til veiða takmarkað við báta minni en 15 brúttótonn. Í frumvarpinu eru, eins og áður var greint frá, engar takmarkanir á stærð þeirra báta sem stunda mega grásleppuveiðar. Við breytta veiðistjórn yrði gjörbreyting á, þar sem smábátar yrðu, eins og dæmin sanna, undir í öflun veiðiheimilda. Samfara myndu veiðarnar færast í hendur fárra útgerða sem ráða myndu yfir veiðiheimildunum. 2% hámark myndi þar litlu breyta, þar sem túlkun á skyldleika gerir fjölskyldumeðlimum kost á að stofna hver sitt félag. Þá skal bent á að 2% hámarkshlutdeild segir ekkert um það sem hver útgerð má veiða. Gæti þess vegna veitt 10% útgefinna heimilda og notað til þess einn stóran bát hlaðinn netum og öðrum búnaði til til veiðanna.

Í greinargerð með frumvarpinu er gerð grein fyrir tilurð og nauðsyn frumvarpsins:

1. „Megintilgangurinn er að auka fyrirsjáanleika við veiðarnar og tryggja betur sjálfbærar og markvissar veiðar.“

Aths. LS

Frumvarpið breytir engu um fyrirsjáanleika við veiðarnar. Ráðgjöf Hafrannsóknastofnunar um leyfilegan heildarafla getur ekki legið fyrir fyrr en við mánaðamótin mars – apríl eða 12 dögum eftir að hentugt

þykir að hefja veiðarnar. Það stafar af því að stofnunin byggir á gögnum úr stofnmælingu botnfiska sem framkvæmd er í mars.

„tryggja betur sjálfbærar og markvissar veiðar“. Að mati stjórnvalda er megin forsenda fyrir sjálfbærum veiðum sú, að ekki verði veitt umfram leyfilegan heildarafla sem ráðherra ákveður þar sem byggt er á ráðgjöf frá Hafrannsóknastofnun. Myndin hér að neðan sýnir að við núverandi veiðistýringu hefur því markmiði verið náð.

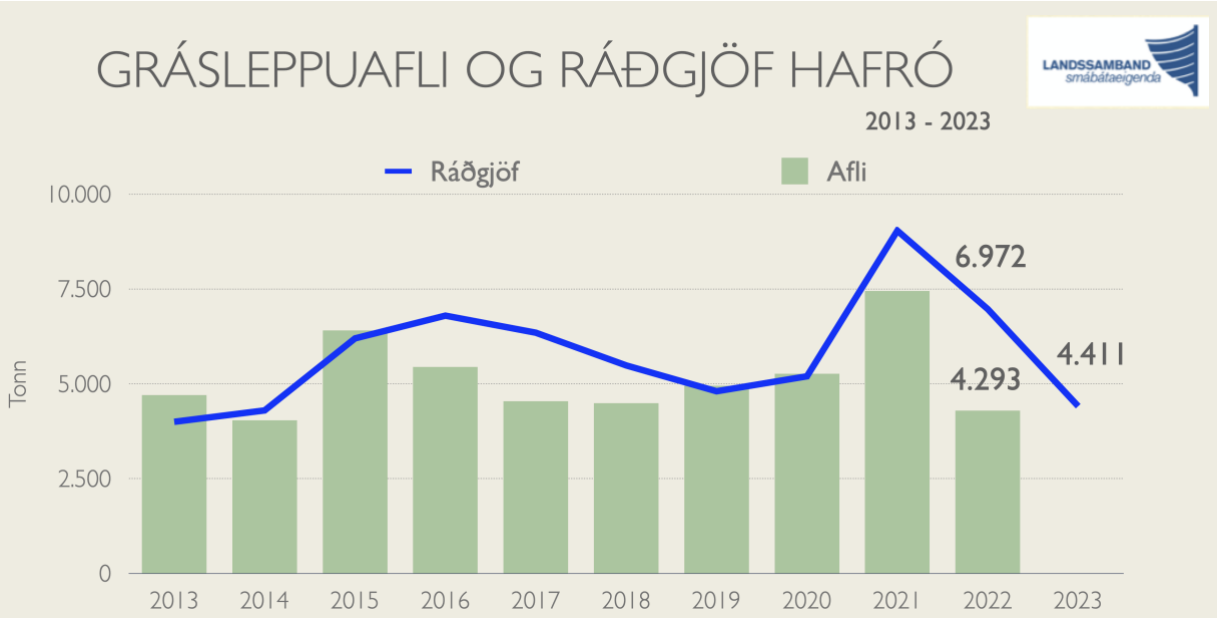

2. „Á vertíðinni 2020 komu ókostir núverandi veiðistjórnar grásleppu vel í ljós. Veiðar voru heimilaðar í tiltekinn fjölda daga en þegar á leið varð ljóst að stöðva yrði veiðarnar fyrr en ætlað var með hliðsjón af aflaráðgjöf Hafrann-sóknastofnunar. Þetta kom misjafnlega niður á þeim sem stunda veiðarnar þar sem mismunandi var hvenær veiðar hófust. Í innanverðum Breiðafirði hafði stöðvun veiða veruleg áhrif þar sem veiðar eru til að mynda heimilaðar síðar en á öðrum svæðum vegna áhrifa grásleppuveiða á æðarvarp og dúntekju.“

Aths. LS

Að mati LS voru megin ástæður þess að ekki tókst nægilega vel til á vertíðinni 2020 sú að ekki var fylgst nægilega vel með framgangi veiða. Hægt hefði verið að grípa inn í og stöðva þær þegar ljóst var að veiði var umfram það sem reiknað var með þegar fjöldi daga var ákveðinn. LS bendir á að grásleppunefnd LS mælti með að vertíðin yrði 39 dagar, en sjávarútvegsráðuneytið gaf út reglugerð með 44 dögum.

3. „Markmið fiskveiðistjórnar er að stuðla að verndun og hagkvæmri nýtingu nytjastofna Íslands og tryggja þannig trausta atvinnu og byggð í landinu.

Veiðum á helstu nytjastofnum er stjórnað með úthlutun aflamarks við upphaf hvers fiskveiðiárs á grundvelli þeirrar aflahlutdeildar sem fiskiskip hafa. Slík fiskveiðistjórn hefur reynst góð með tilliti til þess hversu auðvelt er að stýra því magni sem er veitt hverju sinni og hefur það einnig aukið fyrirsjáanleika og hagkvæmni veiða. Á þennan hátt hafa sjálfbærar veiðar verið tryggðar ásamt því að vera hvatning til nýsköpunar þar sem aðilar reyna að fá sem mest verðmæti úr aflahlut sínum sem jafnframt hefur stuðlað að bættri umgengni um auðlindina."

Aths. LS

Vísað er til aths. við tölulið 1. Auk þess bendir LS á að hagkvæmni og hagræðing í veiðum hefur tekið sinn toll fyrir hinar dreifðu byggðir. Eins og áður hefur komið fram yrði breyting á veiðistýringu grásleppu þar engin undantekning. Bátum myndi fækka og færri sjómenn hefðu atvinnu af veiðunum. Þingsályktun um hækkun framlags úr 5,3% í 8,3% er birtingarmynd mótvægisaðgerðar við stýringu með aflamarki með frjálsu framsali aflaheimilda.

4. „Taldi starfshópurinn það kost að grásleppuveiðar væru gerðar út á smábátum og stundaðar vítt og breitt um landið. Einungis fiskiskip undir 15 brúttótonnum geta fengið úthlutað grásleppuveiðileyfi."

Aths. LS

Með frumvarpinu er ákveðið að virða þessi sjónarmið að vettugi.

5. „Þá kom fram að helstu ókostir núverandi veiðistjórnar fælust í því að hún er ómarkviss með tilliti til þess að fylgt sé ráðgjöf, þ.e. að veiði sé innan heildarafla. Heimildir til veiða eru bundnar ákveðnum samfelldum dögum sem þýðir að þegar leyfi er virkjað á skip hefst talning daga óháð veðri, sem getur ýtt undir að veitt sé þótt veður séu slæm eða óæskilegur meðafli sé mikill. Þá er ekki unnt að taka tillit til bilana, veikinda eða annarra ófyrirséðra tafa. Auk þess er breytilegt á milli ára hversu margir virkja leyfi til veiðanna. Einnig var talið til ókosta að ekki lægi fyrir í byrjun vertíðar hversu marga daga hverjum leyfishafa væri heimilt að stunda veiðarnar."

Aths. LS

LS hefur í nokkur ár óskað eftir að heimilt yrði að gera hlé á veiðum án þess að það teldist til veiðidaga. Skilyrði væri að menn tækju netin úr sjó. Stjórnvöld hafa ekki orðið við beiðni LS þrátt fyrir að augljóst hagræði væri í slíku eins og bent er á í tilvitnuðum texta. Fiskistofa hefur ekki talið annmarka á framkvæmd. Sjá nánar um afstöðu sjómanna

6. „Þá afhentu grásleppusjómenn þáverandi sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra 8. desember 2020 stuðningsyfirlýsingu við frumvarpið

(151. löggjafarþingi 2020–2021 (419. mál)) en yfirlýsingin var undirrituð af 244 leyfishöfum, eða 54% þeirra sem þá höfðu leyfi til veiða grásleppu.

Aths. LS

Bent skal á að haustið 2018 kostaði LS skoðanakönnun meðal félagsmanna sem höfðu rétt til grásleppuveiða. Gallup sá um framkvæmdina. Úrtakið var 451 og var þátttökuhlutfall 74,9%. Spurt var: Hvort vilt þú frekar núverandi fyrirkomulag veiðistjórnunar eða aflamarks á grundvelli aflahlutdeildar sem ákvarðast af veiðireynslu frá 2013-2018, þar sem miðað verður við þrjú bestu árin? 54,7% vildu halda sig við núverandi veiðifyrirkomulag.

LS vekur athygli á að könnun sem vitnað er til í frumvarpinu var framkvæmd af aðilum sem voru fylgjandi því að sett væri á aflamark, auk þess sem könnunin fór fram í aðdraganda mikillar óánægju með mistök í stjórnun veiðanna vertíðina 2020 (sjá nr. 2).

Að lokum skal bent á að verði frumvarpið samþykkt mun það leiða til fjölgunar báta á strandveiðum.

Auk þess sem hér er fram komið bendir LS á umsögn félagsins í Samráðsgátt við drög að frumvarpi sem hér er til umsagnar auk umsagnar grásleppunefndar LS.

Virðingarfyllst

Arthur Bogason formaður

Örn Pálsson framkvæmdastjóri